

har benyttet Friheden til at lade sig prioritere bort til inden- og udenlandsk Kapital. Den *fri* Mands Frihed sidder i Underskriften paa adskillige Gældsbeviser, og den *fri* Haand er en Haand, der slider trælsomt i det Dag efter Dag for at aflevere Udbyttet til Kreditforeninger, til private Panthavere, til Stat og Kommune, mens den med en lille Rest forsyner den *fri* Mand med et nøjsomt Udkomme“.

Med saa skarpe Ord fordømmer Finansministeren i 1894 Selvejendom netop paa mindre udstykkede Lodder. Saa har man det Særsyn, at den samme Mand nu fremlægger Lovforslag, som i alt væsentligt er baseret paa *fri* Ejendom. Det er forbavsende. Det er forbavsende at se Idealet saa aldeles forsvinde. Der nævnes ikke i dette Lovforslag offentligt Fæste, men den ærede Finansminister i sin Tid var en stærk Ven og Forsvarer deraf og spottede de øvrige Besiddelsesformer i ret skarpe og for Resten efter min Opfattelse meget rammende Ord. Man havde derfor kunnet vente, at naar den ærede Finansminister fremlagde et Forslag her paa Tingets Bord, vilde det være kommet til at løbe nogenlunde lige med de Tanker, der besjælede ham i 1894, og det saa meget mere, som der i den Tid, der er gaaet, er sket adskilligt og kommet meget frem. Det Spørgsmaal, hvorledes vort Lands Jord skal behandles, hvorledes den skal dyrkes, og hvorledes Ejendomsformen skal være, hvorledes man i det hele taget skal indrette det bedst og mest praktisk, for at skabe det bedst mulige Udkomme for saa mange Mennesker som muligt, har ikke ligget brak i alle de mange Aar. Der har været den ene efter den anden, der er kommen frem med Forslag i saa Henseende, og den ærede Finansminister vilde godt herud af have kunnet finde adskilligt, som er nogenlunde lige med hans Tanker fra 1894, og som ikke var urealisabelt. Jeg skal nævne f. Eks. et Forslag, som jeg ikke antager, Finansministeren kan være uvidende om. Hr. cand. juris H. Waage, ansat i Landbrugsministeriet, saa vidt jeg ved, har holdt et Foredrag i Nationaløkonomisk Forening om Sagen, og han har sidenhen udgivet en lille Pjece, hvori han søger ogsaa at finde en Form for at ordne det Forhold, hvorom den højtærede Finansminister her søger at lovgive. Hans Tanker ere jo egentlig ret ligelydende med den højtærede Ministers Tanker fra 1894, og jeg tror ikke, at man paa nogen Maade kan kalde disse Tanker

for urealisable. At der kan være mangt og meget at indvende imod dem, og at de kunde omformes adskilligt paa mange Punkter, er ganske rigtigt, men Hovedtanken, som gaar igennem Hr. Waages Forslag, peger jo netop i den Retning, som den højtærede Finansminister er — eller var, jeg ved ikke, om han er det nu — Tilhænger af, nemlig i Retning af offentligt Fæste fra Staten som Ejer af Jorden. Hr. Waages Tanke gik ud paa — jeg skal nævne Grundtrækkene deri, uden at jeg dog dermed vil gøre den samme Tanke til mit Ideal —, at der skulde oprettes en Bank, styret af Staten, i denne Bank skulde Staten indskyde en Kapital, og denne Bank skulde saa tage Indkøbene og Udstykningen i sin Haand og udgive Ejendommene til offentligt Fæste. De bleve da bortfæstede af denne Bank, som altsaa var en Statsbank under Statens Overhøjhed og styret af Staten, og saaledes, at Banken kom til at staa som Leder af hele dette Forhold. Jeg skal kun tilføje, at i et saadant Tilfælde vilde man jo have en Institution, som Staten stod bag ved, og som næsten var Staten selv, og man vilde da have en stedsevarende Institution, som kunde give i Fæste, og som vilde være stabil i sin Eksistens, medens derimod de Foreninger, hvortil den højtærede Finansministers Forslag knytter Fæstevæsenet, ere meget flygtige. Det kan gaa dem saaledes, at de staa i Dag og i Morgen ere kastede i Ovn, ere opløste; man har ikke noget som helst Brev paa, hvorledes de styres.

Jeg skal ikke forfølge denne Tanke videre, jeg haaber, at jeg ved disse Udtalelser har nogenlunde klargjort, hvad det er, jeg har imod den Grundvold, som dette Forslag er bygget paa, og jeg haaber for min Part, at vi i et Udvalg skulde kunne faa forbedret denne Grundvold og tage denne Samfundsopgave op, som upaatvilelig venter paa os. Om selve Lovforslaget skal jeg kun gøre nogle Bemærkninger, idet jeg tror, at dets enkelte Bestemmelser bedre lade sig diskutere i et Udvalg. Men der er dog nogle enkelte Bemærkninger, som jeg kunde ønske at gøre her i Flugt med, hvad jeg har udtalt.

I § 1 er der fastslaaet, at de Foreninger, som skulde overtage denne Sag, skulde være „Foreninger, der ere dannede udelukkende med det Formaal for Øje at indkøbe større Landejendomme, som egne sig til Udstykning.“ Jeg tror ikke, at der er nogen som helst Sikkerhed derved, og det viser sig ogsaa, at Ministeren selv heller ikke